

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра модерної історії України та зарубіжних країн**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Віталій АНДРЕЙКО

« 30 » 06 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВСТУП ДО ПРЕДМЕТНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ ТА
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4 Середня освіта

Предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та
громадянська освіта)

Освітня програма: Історія

Статус дисципліни обов'язкова

Мова навчання українська

Ужгород – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Вступ до предметної спеціальності вчителя історії та громадянської освіти» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А4 Середня освіта предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), освітньої програми Історія.

Розробник: Фенич В.І. – доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн, факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

протокол № 14 від «26» червня 2025 року

Завідувач кафедри доц. Ігор Шніцер

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 7 від «27» червня 2025 року

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2025-2026	2025-2026
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання – 2,4 аудиторних – 44 самостійної роботи студента – 46	I-й	I-й
	Лекції	
	20	6
	Практичні (семінарські)	
	24	6
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: комбінована	–	–
	Самостійна робота	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Вступ до предметної спеціальності вчителя історії та громадянської освіти» є ознайомити студентів з основами обраної ними спеціальності «Історія» та освітньої програми «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)», надати базові знання з основ навчальної дисципліни та її місця в загальноосвітньому процесі вищого навчального закладу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК – 02	Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.
Фахові та предметні (спеціальні) компетентності (ФК, ПК)	ФК – 01	Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.
	ПК – 05	Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.
	ПК – 06	Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Вступ до предметної спеціальності» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) закладів середньої освіти (ЗСО) як:

Вступ до історії України та громадянської освіти

Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти

Громадянська освіта

Досліджуємо історію і суспільство

Етика / Культура добросусідства

Історія України

Всесвітня історія

Історія: Україна і світ

4. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.	ПРН 09
Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.	ПРН 10
Володіє здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів загальної середньої освіти засобами вивчення відповідної предметної спеціальності.	ПРН 19
Цінує різноманіття та мультикультурність; уміє ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керується в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПРН 20
Усвідомлює цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, стійко прагне до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.	ПРН 21

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Вміти застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.	ПРН 09
Вільно демонструвати володінням сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній	ПРН 10

діяльності.	
Належним чином володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів загальної середньої освіти засобами вивчення відповідної предметної спеціальності.	ПРН 19
Шанобливо цінувати різноманіття та мультикультурність; уміти ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПРН 20
Усвідомлювати цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.	ПРН 21

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

заліки;

стандартизовані тести;

командні проекти;

реферати, есе;

презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання.

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті. Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за стобальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Якщо студент /-ка жодного разу не відповідав /-ла семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання.
- усна додаткова доповідь.
- доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної і монографічної літератури.
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – екзамену.

Модульний (проміжний) контроль проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять. Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи. Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Підсумковий (семестровий) контроль. Система навчання не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролі під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі. Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестровий залік. Семестрові екзамени можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на заліку здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота		Модульна контрольна робота	Сума
Т 1 – 5, Т 2 - 10, Т 3 - 10	Т 4 – 10, Т 5 - 15	50	100
25	25		

Тема 1. «Вступ до предметної спеціальності вчителя історії та громадянської освіти» як навчальна дисципліна.

Тема 2. Як розуміли історію колись і як її розуміють сьогодні: схематичний огляд світової історичної думки та освіти.

Тема 3. Схематичний огляд вітчизняної історичної думки та освіти від Середньовіччя до сьогодні.

Тема 4. Хронологічне та тематичне розуміння історії.

Тема 5. Підготовка вчителя історії та громадянської освіти в умовах формальної, неформальної, інформальної та інклюзивної освіти.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота	Модульна контрольна робота	Сума
Т 6 - 10, Т 7 - 10, Т 8 - 10, Т 9 – 10, Т 10 – 10	50	100

Тема 6. Громадянська освіта.

Тема 7. Ідентичність особистості, права і свободи людини та громадянина.

Тема 8. Людина в соціокультурному просторі.

Тема 9. Україна, Європа, Світ: поєднання національного і глобального.

Тема 10. Уроки історії та відповідальність істориків і фахівців з громадянської освіти.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кіл-сть балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кіл-сть балів (сумарна)
Семинарські заняття	4	30	5	30
Самостійна робота (реферат, есе, презентація)	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	5	100	5	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Питання носять теоретичний, описовий характер (тип), щоб оцінити логічну та аналітичну складову знань і умінь студентів.

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

а) оцінка “відмінно” ставиться за правильне виконання всіх завдань;

б) оцінка “добре” ставиться за виконання 75 % усіх завдань;

в) оцінка “задовільно” ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;

г) оцінка “незадовільно” ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 (нуль) балів.

Ці оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

“5” – 45-50 балів;

“4” – 40 балів;

“3” – 30 балів;

“2” – 20 балів.

Неявка на МКР – 0 (нуль) балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Три теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної та змістовної відповіді. Кожне питання оцінюється від 0 до 15–20-ти балів. 46-50 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов’язкову, а й додаткову літературу. 41-45 балів отримують студенти, які в цілому розкрили

теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу. 31-40 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки. 21-30 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання. 11-20 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми. 0-10 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. «Вступ до предметної спеціальності вчителя історії та громадянської освіти» як навчальна дисципліна (2 год. л.).

Базові поняття школа / університет, історія / суспільствознавство, вчитель / педагог, учитель історії / суспільствознавства, громадянська / інклюзивна / неформальна освіта. Минуле та історія. Історія дидактична (шкільна), що навчає і виховує, та історія академічна (університетська), що вивчає і досліджує. Освітня програма та навчальний план першого бакалаврського рівня «Середня освіта: історія та громадянська освіта». Поняття, терміни, дефініції з історії та суспільствознавства. Реформування історичної освіти в системі загальної середньої та вищої освіти в Україні. Джерела та література до навчальної дисципліни (освітньої компоненти).

Тема 2. Як розуміли історію колись і як її розуміють сьогодні: схематичний огляд світової історичної думки та освіти (4 год. л., 4 год. с.).

Історична думка та освіта доби Античності (V ст. до н.е. – V ст. н. е.). Християнізація історії в Середньовіччі (V–XV ст.). Історична освіта та наука періоду Ренесансу (XV–XVI ст.). Барокові ерудити історіографії (XVI–XVII ст.). Філософізація історії в добу Просвітництва (XVIII ст.). Романтична історіографія та історична освіта (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Позитивістська історіографія та історична освіта (друга половина XIX ст.). «Антипозитивістський бунт» в історіографії на зламі XIX–XX ст. «Битви за історію» та історична освіта у XX ст. Сучасні тенденції світової історичної думки і освіти (XXI ст.).

Тема 3. Схематичний огляд вітчизняної історичної думки та освіти від Середньовіччя до сьогодні (2 год. л., 4 год. с.).

Історична думка та освіта в добу вітчизняного Середньовіччя. Історична думка та освіта в ранньомодерний період вітчизняної історії (1569–1780-ті рр.). Історична думка та освіта в період «довгого» XIX ст. Становлення національної історичної думки та освіти в період Української революції (1917–1921). Західноукраїнський міжвоєнний досвід історичної думки та освіти. Радянський досвід історичної думки та освіти України. Формування історичної думки та освіти в незалежній Україні.

Тема 4. Хронологічне та тематичне розуміння історії (2 год. л., 2 год. с.).

Періодизація історії: світовий, європейський та український вимір. Поняття часу, доби, періоду, епохи, місця, ролі, особи, видатної постаті в історії. Послідовна, лінійна, нерозривна, хронологічна історія «по-горизонталі». Тематична, проблемна, подієва, альтернативна історія «по-вертикалі».

Тема 5. Підготовка вчителя історії та громадянської освіти в умовах формальної, неформальної, інформальної та інклюзивної освіти (2 год. л., 4 год. с.).

Формальна освіта. Неформальна освіта: світовий та вітчизняний досвід. Інформальна освіта (самоосвіта): світовий та вітчизняний досвід. Концептуальні засади інклюзивної освіти. Міжнародне та національне законодавство з забезпечення інклюзивної освіти. Зарубіжний досвід впровадження інклюзивної освіти. Державно-громадське управління інклюзивною освітою. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в системі закладів загальної середньої освіти. Підготовка майбутніх педагогів-істориків з оволодіння знаннями й уміннями щодо технології організації освітнього процесу учнів з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 2

Тема 6. Громадянська освіта (2 год. л., 2 год. с.).

Поняття і значення. Еволюція громадянської освіти у світі. Історія громадянської освіти в незалежній Україні. Проекти та програми з громадянської освіти в сучасній вітчизняній дидактиці. Середня освіта (історія та громадянська освіта).

Тема 7. Ідентичність особистості, права і свободи людини та громадянина (2 год. л., 2 год. с.).

Що таке ідентичність та самоідентифікація. Соціалізація особистості та самореалізація людини. Людська гідність і права людини. Еволюція прав людини. Людина і держава. Права дитини. Механізми захисту прав людини і громадянина та прав дитини в умовах війни і миру.

Тема 8. Людина в соціокультурному просторі (4 год. л., 4 год. с.).

Соціокультурна багатоманітність. Суспільна комунікація. Стереотипи, упередження, дискримінація, конфлікти. Демократичне суспільство та його цінності: демократична держава, громадянське суспільство, громада, громадянська участь, школа, дитячі та молодіжні громадські об'єднання. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту: соціально орієнтована економіка, сталий розвиток, ринкова економіка, економіка домогосподарства, підприємництво, ринок праці, лобювання інтересів та корупція. Світ інформації та мас-медіа.

Тема 9. Україна, Європа, Світ: поєднання національного і глобального (2 год. л., 4 год. с.).

Інтеграція та глобалізація. Міжнародні відносини та міжнародне право. Україна – член європейського та світового співтовариства. Глобальна історія України: спроба подолати хибні уявлення про минуле.

Тема 10. Уроки історії та відповідальність істориків і фахівців з громадянської освіти (2 год. л., 2 год. с.).

Чи має історія свої уроки. Які уроки засвоїла історія, а які ні до ХХ ст. Уроки історії ХХ ст. Яким повинен бути добрий історик та фахівець у галузі громадянської освіти. Професійна та громадянська відповідальність істориків-науковців, вчителів історії та фахівців з громадянської освіти.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	90	20	24	-	-	38	90	6	6	-	-	78
Модуль 1												
Змістовий модуль 1												
Тема 1. «Вступ до предметної спеціальності вчителя історії та громадянської освіти» як навчальна дисципліна	5	2	-	-	-	3	5	0,5	-	-	-	4
Тема 2. Як розуміли історію колись і як її розуміють сьогодні: схематичний огляд світової історичної думки та освіти	10	4	6	-	-	5	10	1	1	-	-	10
Тема 3. Схематичний огляд вітчизняної	10	2	2	-	-	4	10	0,5	0,5	-	-	10

історичної думки та освіти від Середньовіччя до сьогодні													
Тема 4. Хронологічне та тематичне розуміння історії	10	2	2	-	-	2	15	0,5	0,5	-	-		5
Тема 5. Підготовка вчителя історії та громадянської освіти в умовах формальної, неформальної, інформальної та інклюзивної освіти	10	2	4			5	5	0,5	0,5				10
Разом за змістовим модулем 1	45	12	14	-	-	19	45	3	3	-	-		39
Змістовий модуль 2													
Тема 6. Громадянська освіта	10	2	2	-	-	3	15	0,5	0,5	-	-		5
Тема 7. Ідентичність особистості, права і свободи людини та громадянина	10	2	2	-	-	4	5	0,5	0,5	-	-		10
Тема 8. Людина в соціокультурному просторі	10	4	4	-	-	5	10	1	1	-	-		10
Тема 9. Україна, Європа, Світ: поєднання національного і глобального	10	2	4	-	-	4	15	0,5	0,5	-	-		10
Тема 10. Уроки історії та відповідальність істориків	5	2	2			3		0,5	0,5				4
Разом за змістовим модулем 2	45	12	14	-	-	19	45	3	3	-	-		39
Усього годин	90	24	28	-	-	38	90	6	6	-	-		78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.ф.н. / з.ф.н.
1	Як розуміли історію колись і як її розуміють сьогодні: схематичний огляд світової історичної думки та освіти	6 / 1
2	Схематичний огляд вітчизняної історичної думки та освіти від Середньовіччя до сьогодні	2 / 1
3	Хронологічне та тематичне розуміння історії	2 / 0,5
4	Підготовка вчителя історії та громадянської освіти в умовах формальної, неформальної, інформальної та інклюзивної освіти	4 / 0,5
5	Громадянська освіта	2 / 0,5
6	Ідентичність особистості, права і свободи людини та громадянина	2 / 0,5
7	Людина в соціокультурному просторі	4 / 1
8	Україна, Європа, Світ: поєднання національного і глобального	4 / 0,5
9	Уроки історії та відповідальність істориків	2 / 0,5
Разом		28 / 6

6.4. Самостійна робота (на вибір студента)

№ з/п	Назва теми	Кіл-сть год. Ден./ заочн.
1	Аналіз діючих шкільних підручників з «Всесвітньої історії»	8/20
2	Аналіз діючих шкільних підручників з «Історії України»	7/20
3	Аналіз діючих шкільних підручників з «Громадянської освіти»	5/15
4	Написати розгорнутий план-проспект інтегрованого підручника «Історія: Україна і світ»	18/23
	Разом	38/78

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комплекс усіх необхідних засобів загально-дидактичного призначення, що складається з інформаційного фонду та технічної системи для її систематичного відновлення;

Обладнання – компютери, ноутбуки, проектори, інтерактивне обладнання, принтери, сканери, копіювальні пристрої, веб-камери;

Програмне забезпечення – програми і програмні документи, необхідні для забезпечення цих програм, в. т. ч. програмне забезпечення дистанційного та електронного навчання.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Ададуров В. «Вписування» української історії в європейський контекст і його методологічні засади. Текст промови, виголошеної 22 січня 2013 року на випускних урочистостях студентів-магістрів історичної програми Гуманітарного факультету УКУ. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2013. – 40 с.
2. Грицак Я. Як стати добрим істориком // https://zaxid.net/yak_stati_dobrim_istorikom_n1093565
3. Громадянська освіта (інтегрований курс). 10 клас. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / Колект. авт. – Київ, 2022. – 22 с.
4. «Громадянська освіта. 6–9 клас» для закладів загальної середньої освіти / Васильків І. Д., Кравчук В. М., Танчин І. З. – Київ, 2024. – 33 с.
5. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти // <https://naurok.com.ua/post/konceptualni-zasadi-reformuvannya-istorichno-osviti-osnovni-momenti>. Перегляд: 28.12.2023
6. Навчальні програми з позашкільної освіти: Дослідницько-експериментальний напрям. Філософія та суспільствознавство / Н. Б. Адаменко, С. В. Баценко, Н. О. Ілляк та ін.; упоряд. О. Лісовий, С. Лихота. – Київ, 2018. – Вип. 8. – 240 с.
7. Образ Іншого в сусідніх історіях: міфи, стереотипи, наукові інтерпретації (Матеріали міжнародної наукової конференції, Київ, 15-16 грудня 2005 р.) / Упоряд. і наук. ред. Г. В. Касьянов. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. – 264 с.
8. Порошенко М. Інклюзивна освіта: навч. посібн. – Київ: ТОВ «Агенство Україна», 2019. – 300 с. Режим доступу: URL: [http://poroshenko.com/data/group ...](http://poroshenko.com/data/group...)
9. Портнов А. Де-модернізація історичної освіти в Україні: Тези до дискусії // Historians.in.ua. 2011. – 26 листопада.
10. Україна модерна. – Число 19. Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – 336 с.
11. Фенич В. Вчорашнє завтра: подолання негативної спадщини яacobинського мислення і практики в історичній освіті та науці України // Ювілейний збірник на честь професора Павла Роберта Магочія = A jubilee collection: essays in honor of professor Paul Robert Magocsi: до 70-річчя від дня народження = on his 70th Birthday / Відповід. ред. та упоряд.: В. Падяк, П. Крафчик = Editors and Compilers: V. Padiak, P. A. Krafcik. – Ужгород – Пряшів – Нью-Йорк = Uzhhorod – Prešov – New York: Видавництво В. Падяка = V. Padiak Publishers, 2015. – С. 203–234.
12. Фенич В. Образ Карпатської України та Августина Волошина на сторінках сучасних шкільних підручників з історії і загальних наративів з історії України та Європи // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Вип. 2 (51). – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2024. – С. 88–111.
13. Фенич В., Алешкевич Я. Від перших учителів-софістів до «семи вільних мистецтв»: освіта та стан освіченості в Античному Середземномор'ї у V ст. до н. е. – VI ст. н. е. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Вип. 1 (52) / Редкол.: Ю. В. Данилець (головний редактор та ін. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2025. – С. 43–58.
14. Фенич В., Алешкевич Я. «Сім вільних мистецтв»: як навчалися, як писали і як ставали освіченими інтелектуалами в середньовічному суспільстві кліриків, воїнів та трудівників до появи університетів (VII–XII ст.) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Вип. 2 (53) / Редкол.: Ю. В. Данилець (головний редактор та ін. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2025. – С. 95–125.

Допоміжна література

1. *«Писати історію патріотично – означає її переосмислювати...»*. Наймолодший декан найстаршого факультету УжНУ – про завдання сучасної української історичної науки

- [інтерв'ю з В. Феничем вела Ірина Гармасій] // Гармасій Ірина. Висока наука: Ужгородський національний. – Ужгород: Гражда, 2009. – С. 87–97.
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник. Київ: Академвидав, 2018. – 704 с.
 3. Власов В. Історія України. Пам'ятки архітектури, образотворчого мистецтва та персоналії, обов'язкові для розпізнавання. Тестові завдання. Київ: Літера ЛТД, 2019. – 96 с.
 4. Гісем О. В. Історія України: Збірник завдань у тестовій формі. – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2020. – 308 с.
 5. Грицак Я. 26-й процент, або Як подолати історію. – Київ: Фонд Порошенка, 2014. – 136 с.
 6. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. – Київ: Портал, 2022. – 408 с.
 7. Дюрант В., Дюрант А. Уроки історії. Огляд історії людства як продукту людського досвіду / Пер. з англ. Г. Пшеничної. – Харків: Віват, 2022. – 176 с.
 8. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с.
 9. Історична освіта в полікультурному суспільстві: виклик та перспективи для України. Матеріали міжнародного круглого столу (Київ, 14 липня 2010 р.), Упоряд.: О. В. Андрощук, О. О. Заплотинська. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2011. – 149 с.
 10. Касьянов Г. Підручники з історії України у світлі критеріїв Міжнародної мережі дослідження підручників // Шкільна історія очима істориків-науковців. Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / Упоряд. та ред. Н. Яковенко. – Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. – С. 84–89
 11. Концепція та програми викладання історії України в школі (проекти): Матеріали IV та V Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України «Концепція історичної освіти» / Упоряд. та ред.: Н. Яковенко, Л. Ведмідь; Систематизація перебігу дискусій над програмами: Л. Ведмідь. – Київ: ВД «Стилос», 2009. – 126 с.
 12. Маєр Р. Історична освіта: європейський та український досвід / Пер. з нім. О. Красівська, Н. Саповська. – Київ: «К.І.С.», 2010. – 288 с.
 13. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключка. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 496 с.
 14. Портнов А. Terra histica. Образ Росії в українських шкільних підручниках з історії // Портнов А. Історії для домашнього вжитку. Есеї про польсько-російсько-український трикутник пам'яті. – Київ: Критика, 2013. – С. 55–82.
 15. Пропозиції до концепції історичної освіти в Україні: Матеріали II круглого столу Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України (Київ, 18 жовтня 2008 року) / Зведення та упорядкування пропозицій Н. Яковенко. Розшифровка стенограми і систематизація відгуків Л. Ведмідь. – Київ: ВД «Стилос», 2009. – 28 с.
 16. Савченко С. Чому в Україні важко бути істориком? // Historians.in.ua. – 2011. – 25 листопада.
 17. Снайдер Т. Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття / Пер. з англ. О. Камишнікова. – Київ: Медуза, 2018. – 144 с. Ел. версія книжки: https://www.yakaboo.ua/timoti-snajder-pro-tiraniyu.html#media_popup_photos
 18. Фенич В. Богословська католицька освіта: деякі міркування про стан і перспективи її розвитку в Україні // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Історія. – Випуск 21 / Редколегія: М. М. Вегеш (голова) та ін.]. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2008. – С. 214–219.
 19. Фенич В. Вправління з історією по-українськи, або якою не повинна бути історія та історіографія Закарпаття після 1991 року // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Історія. – Випуск 2 (33) / Редколегія: О. С. Мазурок (голова) та ін. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. – С. 138–156.
 20. Фенич В. Інтелектуальна біографія Федора Потушняка (1910–1960) – члена Угорського етнографічного товариства, співробітника Подкарпатського общества наук, доцента історичного факультету Ужгородського університету // Науковий вісник Ужгородського

- університету. Серія: Історія. – Вип. 1 (52) / Редкол.: Ю. В. Данилець (головний редактор та ін. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2025. – С. 114–141.
21. Фенич В. Історичний факультет // Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття / Редколегія : М. М. Вегеш (голова) [та ін.]. – Ужгород: ВДБВ «Карпати», 2005. – С. 53–63. (– 192 с.: іл.).
 22. Фенич В. Історія релігійних громад у фондах ДАЗО: стан і перспективи публікації архівних довідників та збірників документів // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Історія. – Випуск 17 / Редколегія; відп. за вип. І. О. Шніцер. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. – С. 193–197.
 23. Фенич В. Підкарпатське пограниччя: клопоти з історією землі і народів з багатьма іменами (ідентичностями) для національних історіографій // Ідентичності в умовах пограниччя: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Ужгород, 27-28 січня 2021 р.) / За заг. ред.: П. Леню. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2022. – С. 89–103.
 24. Фенич В. Сучасна історична карпаторусиністика та стан викладання і дослідження історії карпатських русинів в Інституті русинської мови і культури Пряшівського університету в Пряшеві // Камо грядеши? Динамічні процеси в сучасній карпаторусиністиці. Збірник статей міжнародної наукової конференції (Пряшів, 26. – 27. серпня 2024) з нагоди 65. річниця народження доц. Мгр. Валерія Падяка, к. н. – Пряшів: Видавельство Пряшівської універзیتی, 2024. – С. 67–92.
 25. Фенич В. Чому в шкільних підручниках історія Закарпаття перекручена // <http://prozak.info/Istoriya/CHomu-v-shkil-nih-pidruchnikah-istoriya-perekruchena>. 23.05.2015.
 26. Фенич В. Чому Закарпаття – «країна ведмедів» у підручниках // <http://prozak.info/Istoriya/CHomu-Zakarpattya-krajina-vedmediv-u-pidruchnikah>. 09.06.2015.
 27. Фенич В. Чому Закарпаття не прагнуло возз'єднуватися з УРСР у 1945 році // <http://prozak.info/Istoriya/CHomu-Zakarpattya-ne-pragnulo-vozz-ednuvatisya-z-URSR-u-1945-rocj>. 05.06.2015.
 28. Фенич В. Чому про «національне відродження» Закарпаття не знають школярі // <http://prozak.info/Istoriya/CHomu-pro-vidrodzhennya-Zakarpattya-ne-znayut-shkolyari>. 29.05.2015.
 29. Фенич В. Яким є Закарпаття ХХ століття у підручниках з історії // <http://prozak.info/Istoriya/YAkim-e-Zakarpattya-HH-stolittya-u-pidruchnikah-z-istoriyi>. 02.06.2015.
 30. Форум. Як навчати історії? (Роберт Маєр, Влодзімеж Менджецький, Мар'ян Мудрий, Татьяна Островская, Андрей Тіхоміров, Костянтин Баханов) // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 13–44.
 31. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості, Пер. з англ. Т. Сахно. Київ: Наш Формат, 2020, 192 с.
 32. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / Пер. з англ. Я. Лебединська. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 544 с.
 33. Шкільна історія очима істориків-науковців. Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / Упоряд. та ред. Н. Яковенко. – Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. – 127 с.
 34. Яковенко Н. Образ сусіда в наших підручниках з історії // Історична правда. Istpravda. – 2010. – 15 грудня.

Шкільні підручники рекомендовані МОН України з «Історії України», «Всесвітньої історії», «Громадянської освіти» та інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»

1. Власов В.С., Кульчицькнй С.В. Історія України (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. загальноосвіт павч. закл. – Київ: Літера ЛТД 2019. – 344 с

2. Власов В. Історія України: 8 клас / За ред. Ю.А. Мицика: навч. посібн., 2-ге вид., доповн. й переробл. – Київ: А.С.К., 2002. – 272 с.: іл.
3. Власов В., Гирич І., Данилевська О. Вступ до історії України та громадянської освіти: Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – Київ: Видавництво «Генеза», 2023. – 176 с.: іл., карти.
4. Власов В.С., Кульчицький С.В. Історія України (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів середньої школи. – Київ: Літера ЛТД, 2019. – 256 с.
5. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Громадянська освіта. Інтегрований курс. Рівень стандарту. 10 клас. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018.
6. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. Заг. серед. освіти. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 288 с.: іл.
7. Громадянська освіта: основи демократії 11 (12) клас. Навчальний посібник. – Київ: "Основа", 2009.
8. Гупан Н.М., Пометун О.І. Новітня історія України: 1914–1939: 10 кл.: Навч. посібн. Київ: Вид-во А.С.К., 2003. 376 с.: іл., карти.
9. Козицький А. (під ред.) Історія України: посібник для 10–11 класів. Львів: Піраміда, 2015. 256 с.
10. Кульчицький С., Шаповал Ю. Історія України (1914–1939): Підручник для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2015. 304 с.
11. Реєнт О., Малій О. Історія України, Кінець XVIII – початок ХХ століття: Посібн. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2003. 224 с.: іл., карти.
12. Сорочинська Н.М., Гісем О.О. Історія України [рівень стандарту]: підручник для 11 класу загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. 240 с.
13. Струкевич О.К. Історія України: Підручн. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Грамота, 2009. 288 с.: іл.
14. Струкевич О.Л. Історія України (рівень стандарт): підручник для 11 класу. Київ: Грамота, 2019. 240 с.
15. Сургай Г.Г., Слюсаренко А.Г., Гусев В.І. Новітня історія України (1900–2000): Підручник. Київ: Вища школа, 2015. 663 с.
16. Турченко Ф.Г., Мороко В.М. Історія України: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Генеза, 2009. 352 с.: іл., карти.
17. Турченко Ф.Г., Панченко П.П., Тимченко С.М. Новітня історія України (1939–2001): Підруч. Для 11-го кл. серед. загальноосв. навч. закл., Вид. 2-е, виправ. та допов. Київ: Генеза, 2006. 384 с.: іл., карти.
18. Швидько Г.К. Історія України XVI–XVIII століття: Підруч. для 8-го кл. серед. загальноосв. навч. закл., Вид. 2-е, переробл. та доповн. Київ: Генеза, 2003. 304 с.: іл.

Атласи:

1. Атлас з історії України середина ХХ – початок ХХІ ст.: 11 клас. Київ: Інститут передових технологій, 2020. 16 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. http://keui.wordpress.com/shid_zahid/– Схід-Захід: історико-культурологічний збірник.

2. <http://historians.in.ua/> – Міжнародний інтелектуальний часопис для істориків.
3. <http://www.history.org.ua> – різні видання Інституту історії України НАН (журнали «Український історичний журнал», «Соціум. Альманах соціальної історії», «Ruthenica», «Історіографічні дослідження в Україні», «Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики»; монографії).
4. <http://www.uamoderna.com> – Міжнародний інтелектуальний часопис «Україна модерна».
5. <http://www.ji-magazine.lviv.ua/> – Незалежний культурологічний часопис І.
6. <http://history.ukma.kiev.ua/journals/uho> – Український гуманітарний огляд (сайт кафедри історії Національного університету Києво-Могилянська академія).
7. <http://krytyka.com/> – Часопис та видавництво Критика.

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 2025 / 2026 н.р. без змін; зі змінами.
(зміни внесено до кожної теми)

протокол № 14 від «26» червня 2025 р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами.
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» ____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами.
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» ____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами.
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» ____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами.
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами.
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____

